

Original Research Article

Studying the role of the microcredits of employment creation projects of Barkat Foundation in the social welfare of the villagers of Yazd Province with the approach of structural equation modeling

Aabolfazl ghaffari^{1*}, alireza pourfaraj², Mohammad Taghi Gilak Hakimabadi³, alireza karimi⁴

¹ PhD student in Economics, Faculty of Administrative Sciences and Economics, Babolsar, Mazandaran, Iran

² Associate Professor, Department of Economics, University of Mazandaran, Babolsar, Mazandaran, Iran

³ Associate Professor, Department of Economics, University of Mazandaran, Babolsar, Mazandaran, Iran

⁴ Assistant Professor, Department of Sociology, Kharazmi University, Tehran, Iran

10.22034/GRD.2022.2757.

Received:

January 2, 2022

Accepted:

August 15, 2022

Keywords:

Microcredit, Social welfare, Structural equation modeling, Rural areas, Yazd

Abstract

In this research, the effects of microcredit on social welfare are investigated for the rural areas of Yazd. This is done through structural equation modeling and descriptive-analytical methods. The Delphi and an integrated method are used to localize and categorize the legatum index was into 5 indices and 30 items. Then, the validity of the questionnaire is confirmed by experts, and its reliability is confirmed by Cronbach's alpha coefficient. The research population includes applicants for rural microcredits in the cities of Mehriz, Abarkoh and Bahabad, from which 138 applicants were selected as the sample size based on the cluster sampling method. The statistical analysis of the items shows that the increase of employment in the village with an average score of 4.18 can fulfill the the goal of Barkat Foundation, which is job creation in rural areas. Also, the results of the health items indicate that job creation has brought high mental health to the applicants, reduced their depression, and increased their life expectancy. In addition, job creation has led to increasing women's freedom and reducing strictness on them. The results of the structural equation modeling indicate that the fit of the model is good, and economic quality with a factor load of 0.89 and social capital with a factor load of 0.88 are responsible for the most components in explaining the social well-being. Also, a t-test has proved the effectiveness of microcredits on each of the components of social welfare.

Extended Abstract

1. Introduction

The microfinance movement began in Bangladesh in the early 1970s in the face of the market failure phenomenon as well as the government's failure to provide credit to the poor and low-income people in the early 1970s. Microfinance, also known as microcredit, is a means of providing credit usually in the form of small unsecured loans to non-traditional borrowers, such as the poor in rural or underdeveloped areas. A review of the literature on micro-financing goals as one of the tools and methods of economic development for the lower strata

* **Corresponding Author: Aabolfazl ghaffari**

Address: Department of Economics, University of Mazandaran, Babolsar, Mazandaran, Iran

Email: ghaffari_abolfazl@yahoo.com

of the society indicates that the three goals of economic development, namely poverty reduction, prevention of social unrest and profitability of micro-businesses are pursued. The experience of countries shows that microcredit is used in different ways to reduce poverty and, therefore, it has different consequences in the target society. Of course, in some countries, banks, as an economic enterprise that aims to maximize profits, do not do so for various reasons, such as the small amount of loans, which reduces their profits through the entry of poor people. Second, paying a loan to this group of customers is associated with a lot of risk. Another issue related to banks not entering into micro-credit allocation is incomplete information that leads to maladaptive selection and ethical risks. According to the Barakat Foundation's approach to job creation and considering the unemployment rate of 12.7% in Yazd province in 2018, the Barakat Foundation's planning for job creation in some cities of the province, including Abarkooh, Mehriz and Bahabad, began in 2019. However, two years after the implementation of these job creation plans, examining their performance on social welfare selected from the Legatum Social Welfare Index can be effective for the continuation of the process.

2. Research Methodology

The research method was descriptive, and it was a survey in terms of purpose. The data collection tool was a questionnaire made by a researcher. In this regard, the five main components of social welfare including investment environment, economic quality, economic quality, social capital, health and freedom and individual safety were identified by experts based on Delphi and integrated methods and classified into 31 items. Then, the validity of the questionnaire was confirmed by experts, and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha coefficient. In order to prove the goodness fit of the research model, a structural equation system was used to analyze the data through 24 AMOS and 20 SPSS software programs. Using structural equations and first- and second-order confirmatory factor analysis, the validity of the original model and the questions were tested.

3. Results and discussion

First, social welfare components were calculated based on the average response scores and used for statistical ranking. Economic quality was an indicator that most respondents were satisfied with, and health index was an indicator with the respondents' satisfaction for it in the last rank. Second, the general view of the respondents towards the items of social welfare component was examined statistically. The items of "the degree of attention to the lack of monopoly formation in projects" in the investment environment, "the rate of increasing women's labor force participation" in economic quality, "the degree of opportunity to communicate with others" in social capital, "the prevention of high-risk factors such as suicide" in health, and "reduction of strictness and increase of women's physical health" were in the first place in individual freedom and safety. Third, the effect of each component was examined through a t-test, and the results indicated the positive effect of microcredit allocation in Barakat Foundation employment models on each of the components of social welfare index, namely investment environment, economic quality, social capital, health and freedom. Fourth, the validity of the questionnaire was examined and confirmed by the first-order confirmatory factor analysis technique. Fifth, when a large structure consists of several latent variables, second-order confirmatory factor analysis is used. The results of this analysis on the social welfare variable showed the appropriateness of the measurement model, and all numbers and parameters of the model were significant.

4. Conclusion

The results of the study on the validity of the scale structure, using the second-order confirmatory factor analysis, showed a high correlation among the hidden variables. Also, based on a t-test, the effect of microcredit on each of the components of social welfare such as investment environment, economic quality, social capital, health and freedom and personal safety was confirmed.

نقش اعتبارات خرد طرح‌های اشتغال‌زایی بنیاد برکت در رفاه اجتماعی روستاییان استان یزد با مدل‌سازی معادلات ساختاری

ابوالفضل غفاری^{۱*}، علیرضا پورفرج^۲، محمدتقی گیلک حکیم آبادی^۳، علیرضا کریمی^۴

^۱ دانشجوی دکتری اقتصاد دانشگاه مازندران، ایران.

^۲ دانشیار اقتصاد، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، مازندران، ایران

^۳ دانشیار اقتصاد، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، مازندران، ایران

^۴ استادیار جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

10.22034/GRD.2022.2757

چکیده

در این پژوهش برای بررسی اثرات اعتبارات خرد بر رفاه اجتماعی در مناطق روستایی یزد از مدل‌سازی معادلات ساختاری و روش توصیفی - تحلیلی و به لحاظ ماهوی کاربردی استفاده شده است. براین اساس، با استفاده از روش دلفی و تلفیقی شاخص لگاتوم بومی‌سازی شد و در قالب ۵ شاخص و ۳۰ گویه دسته‌بندی گردید. سپس روایی پرسشنامه توسط نخبگان و متخصصین و پایایی آن توسط ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد. جامعه پژوهش شامل متقاضیان استفاده از اعتبارات خرد روستایی در سه شهرستان مهریز، ابرکوه و بهاباد است که از این متقاضیان تعداد ۱۳۸ نفر به عنوان حجم نمونه براساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. بررسی گویه‌ها به روش آماری نشان می‌دهد گویه میزان افزایش اشتغال در روستا با میانگین ۴/۱۸ توانسته است بنیاد برکت را به هدف خود یعنی رضایت از اشتغال‌زایی در مناطق روستایی برساند. همچنین نتایج گویه‌های سلامت حکایت از آن دارد که اشتغال‌زایی برای متقاضیان سلامت روحی بالایی را به ارمغان آورده و در کنار کاهش میزان افسردگی، امید به زندگی را در آنها افزایش داده است. علاوه بر این، اشتغال‌زایی منجر به افزایش آزادی بیشتر زنان و کاهش سختگیری به آنان شده است. نتایج پژوهش حاصل از مدل‌سازی معادلات ساختاری حاکی از آن است که برازش مدل به صورت خوب بوده است و کیفیت اقتصادی با بار عاملی ۰/۸۹ و سرمایه اجتماعی با بار عاملی ۰/۸۸ بیشترین مؤلفه را در تبیین رفاه اجتماعی را بر عهده داشته‌اند. همچنین بر اساس آزمون t، اثرسنجی اعتبارات خرد بر روی هر یک از مؤلفه‌های رفاه اجتماعی مورد تأیید قرار گرفت.

تاریخ دریافت:

۱۲ دی ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش:

۲۴ مرداد ۱۴۰۱

کلیدواژه‌ها:

اعتبارات خرد، رفاه اجتماعی، مدل‌سازی معادلات ساختاری، مناطق روستایی، یزد

۱ مقدمه

در حال حاضر بحث‌های قابل‌توجهی در مورد توانایی برنامه‌های اعتبارات خرد برای کاهش فقر وجود دارد. معرفی موفقیت‌آمیز اعتبارات خرد در سال ۱۹۷۶ توسط محمد یونس، از طریق تأسیس بانک گرامین در بنگلادش، توجه جهانی را به خود جلب کرد. از آن زمان به طور گسترده در بسیاری از کشورهای در حال توسعه دیگر مانند هند، اندونزی و تایلند این برنامه‌ها مورد تأکید قرار گرفته است، به طوری که سازمان ملل متحد به عنوان یک عامل کمک‌کننده مهم برای دستیابی به هدف نصف کردن فقر شدید تا سال ۲۰۱۵ اعتبارات خرد را یکی از اهداف توسعه هزاره ذکر کرده است.

امروزه این شیوه از تأمین مالی، یکی از پرکاربردترین روش‌ها برای کاهش فقر به شمار می‌آید؛ زیرا به مردم فقیر کمک می‌کند تا از طریق به دست آوردن فرصت‌های خوداشتغالی و راه‌اندازی کسب‌وکار خرد به استقلال معیشتی برسند (احمدیان، ۱۳۹۵). در مقابل، برخی عقیده دارند که رشد اقتصادی یک کشور به صورت خودکار فقرا را منتفع خواهد کرد و آنها را از فقر نجات خواهند داد؛ اما نابرابری و تأثیر آن بر رشد اقتصادی و دیگر فرآیندهای اجتماعی از ایرادات منتقدان نسبت به این رویکرد است (راغفر و همکاران، ۱۳۹۴).

*نویسنده مسئول: ابوالفضل غفاری

آدرس: دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، مازندران، ایمیل: ghaffari_abolfazl@yahoo.com
ایران.

به همین دلیل محققان توسعه به شرایطی از رشد توجه می‌کنند که تحت آن، اثرات کاهش فقر قوی باشد و یا به دنبال نوعی از رشد اقتصادی می‌گردند که از نقطه نظر کاهش سریع فقر، مرجح است. مفهوم "رشد به نفع فقیر" آخرین تلاش برای پاسخ به مسئله فوق است که از دهه ۱۹۹۰ مطرح شده است (تاسان و همکاران، ۱۳۹۹).

در دانشنامه بریتانیکا اعتبارات خرد که بانکداری خرد یا تأمین مالی خرد نیز نامیده می‌شود، ابزاری برای اعطای اعتبار، معمولاً به شکل وام‌های کوچک بدون وثیقه، به وام‌گیرندگان غیرسنتی مانند فقرا در مناطق روستایی یا توسعه‌نیافته تعریف شده است. بومن ۱۹۹۷ معتقد است که اعتبارات خرد با سه ویژگی کوچک، کوتاه و بدون وثیقه تعریف می‌شود (فقیری و همکاران، ۱۳۹۳).

این اعتبارات خرد تأثیرات بالقوه مثبتی بر اقتصاد محلی و همچنین بخش کشاورزی در مناطق روستایی دارد. دسترسی کشاورزان کوچک به اعتبار خرد می‌تواند بهره‌وری کشاورزی را افزایش دهد و آنها می‌توانند در دسترس بودن مواد غذایی را بهبود ببخشند. فراتر از اعتبارات خرد برای بهبود مواد غذایی، به آنها امکان سرمایه‌گذاری در کشاورزی و درآمدزایی اعضای خانواده را نیز می‌دهد (موردوچ و هیلی، ۲۰۰۲).

در مجموع، بررسی ادبیات اهداف تأمین مالی خرد به‌عنوان یکی از ابزارها و روش‌های توسعه اقتصادی برای اقشار پایین جامعه، حاکی از آن است که چهار هدف (الف) توسعه اقتصادی (رشد تولید، اشتغال و...)؛ (ب) کاهش فقر؛ (ج) جلوگیری از آشوب‌های اجتماعی؛ و (د) سودآوری در قالب کسب‌وکارهای خرد برای تأمین مالی خرد دنبال می‌شود (شهیدی نسب، ۱۳۹۳).

نکته قابل تأمل در مورد نهادها و مؤسسات اعتبارات خرد در بسیاری از کشورها این است که نهادها و مؤسسات تنها با رویکرد تخصیص اعتبارات خرد به فقرا تشکیل می‌شوند و در مقابل، بانک‌ها از این اقدام به دلایل مختلف چشم‌پوشی می‌کنند (متوسلی، ۱۳۹۰، ص ۴). موضوع دیگر در رابطه با عدم ورود بانک‌ها به تخصیص اعتبارات خرد، اطلاعات ناقص است که به‌گزینه‌های ناسازگار ۲ و مخاطرات اخلاقی ۳ منجر می‌شود (متوسلی، ۱۳۹۰، ص ۱۳).

در ایران نیز مؤسسات و نهادهای مختلفی در زمینه تأمین اعتبارات خرد از سال‌های گذشته تاکنون مشغول به فعالیت هستند که هر یک از نهادها، روش‌های مختلف برای تخصیص اعتبارات خرد در نظر گرفته‌اند، لذا عملکرد هر نهاد اثرگذاری متفاوتی بر جای گذاشته است که نتایج مطالعات در داخل کشور، حاکی از اثرات مثبت یا اثرات کم بر ابعاد مختلف زندگی فقرا و جامعه روستایی مورد هدف اجرای طرح است.

البته در کنار اثرات مثبت، طرح‌های اعتبارات خرد در کشور از آسیب‌های مختلفی رنج می‌برد که می‌توان به آسیب‌هایی مانند الف) مخاطرات اخلاقی؛ ب) هزینه بالای نظارت؛ ج) نبود وثیقه مناسب؛ د) بازدهی پایین؛ و) کمبود منابع رنج می‌برد (شهیدی نسب، ۱۳۹۳). یکی از نهادهایی که در چند سال اخیر در زمینه اعتبارات خرد فعالیت داشته است، بنیاد برکت است. بنیاد برکت یکی از زیرمجموعه‌های ستاد اجرایی فرمان امام (ره) است که هدف اصلی خود را توسعه کسب‌وکارهای پایدار و توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی جوامع محروم با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی مناطق روستایی قرار داده است (مقدمه کتاب طرح سحاب، ۱۳۹۸).

با توجه به رویکرد بنیاد برکت در موضوع اشتغال‌زایی و همچنین نرخ بیکاری ۱۲/۷ درصدی استان یزد در سال ۱۳۹۷ (مرکز آمار، ۱۳۹۷) که در رتبه هفتم بیکاری در کشور با وجود منابع طبیعی فراوان قرار گرفته بود، منجر به برنامه‌ریزی بنیاد برکت جهت اشتغال‌زایی به برخی از شهرستان‌های استان از جمله ابرکوه، مهریز و بهاباد در سال ۱۳۹۸ شد که در شکل یک موقعیت جغرافیایی مکان مورد مطالعه نشان داده شده است.

باوجوداین، پس از گذشت دو سال از اجرای طرح‌های اشتغال‌زایی در این شهرستان‌ها، بررسی عملکرد آن بر رفاه اجتماعی می‌تواند برای ادامه روند مؤثر واقع شود. برای این منظور، ۵ شاخص از متغیرهای رفاه اجتماعی بر گرفته از شاخص رفاه اجتماعی لگاتوم انتخاب و اثرات اعتبارات خرد را بر روی آن بررسی می‌کند.

۲ مبانی نظری

دانگ و آن جیم ۴ (۲۰۱۴)، با استفاده از روش داده‌های مقطعی از پیمایش سطح زندگی در ویتنام (VLSS) در طی دوره ۱۹۹۲-۲۰۱۰ نشان می‌دهند که تأمین مالی خرد به میزان قابل‌توجهی به مصرف خانوار کمک می‌کند. بر اساس این، پیشنهاد می‌شود که اعتبارات خرد ابزاری برای خانوارهای فقیر جهت هموارسازی مصرف در دوره‌های حساس و بهبود درآمد فراهم می‌کند.

¹ Morduch & Haley

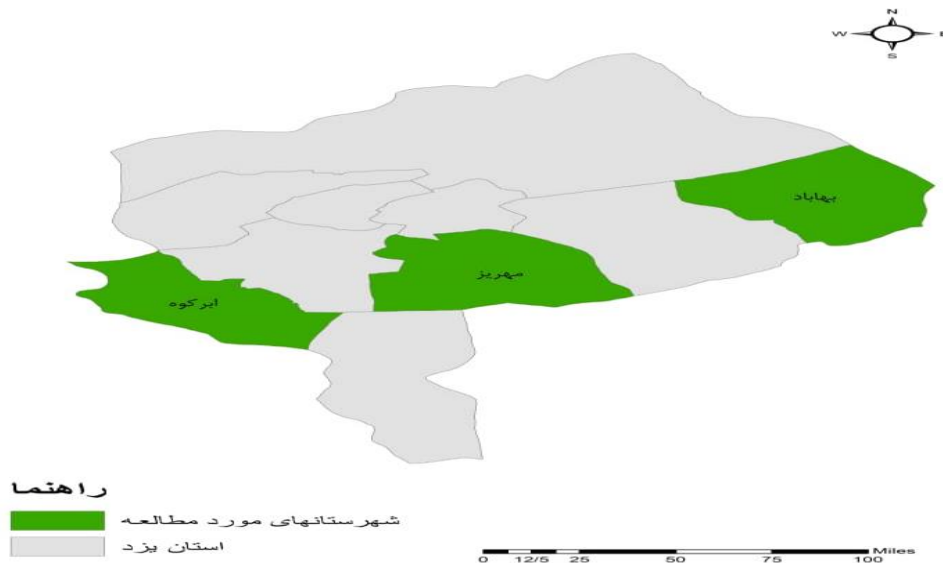
² Adverse selection

³ Moral hazard

⁴ Duong & Nghiem

⁵ Vietnam Living Standards Survey

آگبولا، آکوپان و محمود^۱ (۲۰۱۷)، به تأثیر تأمین مالی خرد در کاهش فقر، اقدامات رفاهی بهداشتی، آموزش و استاندارد زندگی از ۲۱۱ خانوار مشتری و غیر مشتری که به آنها تسهیلات پرداخت می‌کند، می‌پردازند. نتایج حاکی از آن است که از هر پنج خانوار بیش از یک خانوار چند بعدی فقیر هستند و خانوارهای غیر مشتری فقیرتر از خانوارهای مشتری خرد مالی هستند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که تأمین مالی خرد تأثیری مثبت و ملایم بر کاهش فقر دارد، زیرا درآمد و پس‌انداز خانوارهای مشتری تأمین مالی خرد از خانواده‌های غیر مشتری بیشتر است.

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی مورد مطالعه

حمزه احمد محمد و روگیا سلیمان م. الشیگی^۲ (۲۰۱۷)، تأثیر تأمین مالی خرد بر کاهش فقر در سودان را در سه بعد گسترش، پایداری و توسعه کسب و کار بررسی می‌کند. یافته‌های این مطالعه تأثیر مثبتی بر توسعه کسب‌وکار از نظر افزایش اشتغال و از سوی دیگر تأثیر متوسطی بر دسترسی به افراد فقیر و پایداری دارد.

بودور بزویچا^۳ (۲۰۱۹)، مطالعه مشارکتی در زمینه ارزیابی اثرات تأمین مالی خرد بر وضعیت اجتماعی ذینفعان آن در تونس انجام می‌دهد. در این مقاله از رویکرد خلاف واقع استفاده می‌شود که تکامل وضعیت ذینفعان اعتبار خرد را با یک گروه کنترل (که دارای همان ویژگی‌های اولیه گروه ذینفعان است) مقایسه می‌کند. نتایج مطالعه تجربی، یافته‌های قبلی را در مورد اثرات مثبت تأمین مالی خرد بر رفاه اجتماعی تأیید می‌کند. این اثرات از طریق افزایش هزینه‌های غذا، دسترسی به خدمات بهداشتی، آموزش برای کودکان و بهبود ترتیبات زندگی خانوار شناسایی می‌شود.

تو و گوتو^۴ (۲۰۲۰)، بررسی می‌کنند که آیا تأمین مالی خرد ارائه شده توسط بانک ویتنام برای سیاست‌های اجتماعی، رفاه خانوار اقلیت‌های قومی ساکن در مناطق کوهستانی شمالی ویتنام را بهبود می‌بخشد. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای برای نمونه ۲۸۹ خانوار بکار گرفته شده است. نتایج نشان‌دهنده تأثیرات مثبت و ثابت وام‌های مالی خرد بر کل هزینه‌های سرانه و هزینه‌های آموزشی به ازای هر دانش‌آموز است که از اثرات رفاهی وام‌های مالی خرد بر اقلیت‌های قومی در مناطق کوهستانی شمالی ویتنام حمایت می‌کند.

حسن‌زاده، زوجی و قویدل (۱۳۸۵)، با روش پانل دیتا در ۲۸ استان کشور و برای سال‌های ۱۳۸۲-۱۳۸۰ به آثار کاهش فقر و نابرابری می‌پردازند. نتایج مدل حاکی از آن است که تخصیص اعتبارات خرد زمانی به کاهش فقر منجر می‌شود که اولاً طبقات گوناگون فقر به خوبی شناسایی شود و ثانیاً این اعتبارات برای ایجاد اشتغال باشد؛ به عبارت دیگر، کاهش فقر از طریق اعطای اعتبارات خرد از طریق ایجاد اشتغال و برابری فرصت‌های شغلی امکان‌پذیر است.

¹ Agbola, Acupan & Mahmood

² Hamza Ahmed Mohamed and Rogia Suleiman M. Al-Shaigi

³ Boudour Bzeouicha

⁴ Vu Ha Thu

⁵ Daisaku Goto

محم‌دی یگانه، چراغی و احمدی (۱۳۹۳)، به شناسایی میزان تأثیرات راهبرد تخصیص اعتبارات خرد بر توانمندسازی اقتصادی فقرای روستایی می‌پردازد. روش تحقیق به صورت توصیفی-تحلیلی است. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد، این اعتبارات نتوانسته است توانمندسازی اقتصادی فقرای روستایی را در پی داشته باشد، اما رابطه معناداری میان افزایش میزان اعتبارات و بهبود شاخص‌های توانمندسازی اقتصادی وجود دارد.

محم‌دی، عواطفی اکمل و ضمیری آراسته (۱۳۹۷)، به شناخت ابعاد توانمندسازی و اثرات صندوق‌های تأمین مالی خرد با استفاده از روش توصیفی-همبستگی می‌پردازند. نتایج در خصوص ابعاد توانمندسازی زنان روستایی در شش بُعد حاکی از آن است که میزان اثرگذاری تأمین مالی خرد در حد متوسط بوده و بیشترین اثر بر بُعد توانایی تصمیم‌گیری و اعتماد به نفس زنان روستایی دارد. همچنین همه ابعاد توانمندسازی با یکدیگر همبستگی مستقیم و معناداری داشتند.

۳ روش تحقیق

روش تحقیق بکار گرفته شده توصیفی و پیمایشی و از نظر هدف کاربردی است. ابزار گردآوری اطلاعات مربوط به آن پرسشنامه است که از نوع محقق ساخته بوده و روایی آن توسط پانل متخصصین تأیید گردیده است. گروه متخصصین در این تحقیق شامل اساتید دانشگاه، مدیران و کارشناسان بنیاد برکت و مجریان طرح‌های اشتغال‌زایی در مناطق روستایی بودند که به روش نمونه‌گیری هدفمند و قضاوتی انتخاب شده‌اند.

گروه پانل خبرگان از ۱۳ عضو تشکیل شده است که از این تعداد ۱۰ نفر دارای مدرک تحصیلی دکتری و ۳ نفر دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد است. تعداد جامعه مورد هدف ۲۱۵ نفر از متقاضیان طرح‌های اشتغال‌زایی بنیاد برکت در جوامع روستایی سه شهرستان مهریز، بهاباد و ابرکوه در استان یزد در سال ۱۳۹۸ است که به واسطه اعتبارات خرد، طرح‌های اشتغال‌زایی راه‌اندازی کرده‌اند. با استفاده از فرمول کوکران در سطح خطای ۵ درصد، تعداد نمونه ۱۳۸ نفر از اعضای جامعه انتخاب شده است. روش نمونه‌گیری، نمونه‌گیری تصادفی ساده است که براساس لیست از متقاضیان طرح‌های اشتغال‌زایی در مناطق روستایی به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند.

این پژوهش با توجه به اثرگذاری اعتبارات خرد بر رفاه اجتماعی در تحقیقات پیشین، شاخص رفاه اجتماعی لگاتوم (مبنای نظری پژوهش حاضر، شاخص رفاه لگاتوم در سال ۲۰۲۰ از سایت لگاتوم است) را به‌عنوان متغیر رفاه اجتماعی خود به دلیل دارا بودن زیرشاخص‌های متنوع در نظر گرفته است. در این مرحله، زیر عناصر شاخص لگاتوم بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای در اختیار گروه خبرگان برای اجرای روش دلفی^۱ قرار گرفت، زیرا شاخص رفاه لگاتوم از ۱۲ عنصر و ۶۶ شاخص که هر یک شاخص از چند زیرشاخص تشکیل شده است که برای رفاه اجتماعی در سطح کلان برای یک کشور محاسبه می‌شود که در این پژوهش برای بومی‌سازی شاخص‌ها جهت تهیه پرسشنامه با معیارهای روستاهای ایران به روش جزء به کل (یعنی دستیابی به عناصرها از طریق زیرشاخص) جمع‌آوری و شاخص‌هایی که نمره بالاتر از میانگین یعنی نمره ۳ کسب کرده بودند در اختیار نخبگان اعتبارات خرد قرار گرفت و ۵ عنصر با ۳۰ زیرشاخص انتخاب شد.

پس از طراحی سؤالات، مجدد سؤالات برای سنجش روایی به خبرگان جهت بررسی شاخص نسبت روایی محتوایی (CVR^۲) ارسال شد. بر اساس این شاخص، حداقل مقدار قابل قبول برای شاخص CVR برابر با ۰/۶۲ است و اگر شاخص CVR گویه‌های کمتر از ۰/۶۲ باشد آن گویه بایستی حذف شود که در نهایت، پرسشنامه‌ای با ۳۱ گویه در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد^۲) با ۵ مؤلفه محیط سرمایه‌گذاری، محیط اقتصادی، سرمایه اجتماعی، سلامت و آزادی فردی و ایمنی طراحی شد. حجم و تعداد افراد نمونه در گروه خبرگان با توجه به سطح اشباع نظری در نظر گرفته شده است.

ویژگی‌های خبرگان پژوهش این است که از نظر آگاهی و اطلاعات در این زمینه برجسته باشند و بتوانند با ارائه اطلاعات دقیق، نمادی از جامعه باشند. برای تعیین پایایی، پرسشنامه نهایی بر اساس نتایج روایی صورتی و محتوایی، در بین ۱۳۸ نفر از اعضای نمونه به صورت آزمایشی اجرا شد. مقدار ضریب آلفای کرونباخ محیط سرمایه‌گذاری ۰/۸۵، کیفیت اقتصادی ۰/۸۹، سرمایه اجتماعی ۰/۸۳، سلامت ۰/۹۲ و آزادی و ایمنی فردی ۰/۸۷ است که بیانگر سازگاری درونی قوی است. بعد از جمع‌آوری داده‌ها، روابط بین ۵ مؤلفه با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل از نرم افزار Amos24 و spss20 استفاده شده است.

^۱ Delphi method

^۲ content validity ratio

^۳ - خیلی کم=۱ کم=۲ متوسط=۳ زیاد=۴ خیلی زیاد=۵

۴ یافته‌ها و بحث

بر اساس نتایج به دست آمده از پرسشنامه، از مجموع ۱۳۸ نفر اعضای اجرای کننده طرح‌های اشتغال‌زایی بنیاد برکت در سال ۱۳۹۸، تعداد ۵۱ نفر (۳۷ درصد) زن و تعداد ۸۷ نفر (۶۳ درصد) مرد بودند. بیشترین تعداد رسته فعالیت اشتغال‌زایی به ترتیب مربوط به بخش دامپروری با ۵۱ طرح (۳۷ درصد)، بخش خدمات با ۳۲ طرح (۲۳ درصد)، بخش صنعت با ۲۵ طرح (۱۸ درصد)، بخش پرورش طیور با ۲۰ طرح (۱۵ درصد) و بخش کشاورزی با ۱۰ طرح (۷ درصد) است. اطلاعات مصاحبه شونده‌گان به لحاظ سنی به ترتیب ۲۵ تا ۳۵ سال با ۵۷ نفر (۴۱ درصد)، ۴۵ سال به بالا با ۴۳ نفر (۳۱ درصد) و ۳۵ تا ۴۵ سال با ۳۸ نفر (۲۸ درصد) قرار گرفته‌اند. همچنین تعداد ۱۰۴ نفر از متقاضیان تحصیلات دیپلم و زیردیپلم (۷۵ درصد)، تعداد ۲۸ نفر فوق دیپلم و کارشناسی (۲۰ درصد) و تعداد ۶ نفر کارشناسی ارشد و بالاتر (۵ درصد) آمار مصاحبه شونده‌گان به لحاظ سطح آموزش است.

در ادامه به منظور بررسی اعتبار سؤالات پرسشنامه از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی استفاده می‌شود. در تحلیل عاملی تأییدی، سهم رابطه بین متغیرهای آشکار و متغیرهای پنهان به وسیله بارهای عاملی نشان داده می‌شود. در این تحلیل هر چه میزان بارهای عاملی به عدد یک نزدیک‌تر باشد، گویای این مسئله است که سؤالات پرسشنامه ارتباط قوی‌تری با متغیرهای مکنون دارد. در ادامه، تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول^۱ برای هر یک از مؤلفه‌ها مورد سنجش قرار می‌گیرد.

جدول شماره ۱- مقادیر برآورده شده بارهای عاملی خرده مقیاس محیط سرمایه گذاری

گویه	بار عاملی	نسبت بحرانی
میزان راحتی دسترسی به اعتبارات	۰/۷۳	-
میزان حمایت از طرح‌های کارگاهی	۰/۴۱	۴/۳
میزان راحتی دسترسی به بانک‌های طرف قرارداد بنیاد	۰/۸۲	۸/۲
میزان دسترسی به اطلاعات تسهیلات	۰/۵۶	۵/۸
میزان توجه به عدم شکل‌گیری انحصار در طرح‌ها	۰/۵۸	۶/۱
میزان جلوگیری از بروکراسی اضافی در دریافت تسهیلات	۰/۴۸	۵/۰
میزان توجه سازگاری طرح‌ها با حفظ محیط‌زیست	۰/۵۴	۵/۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

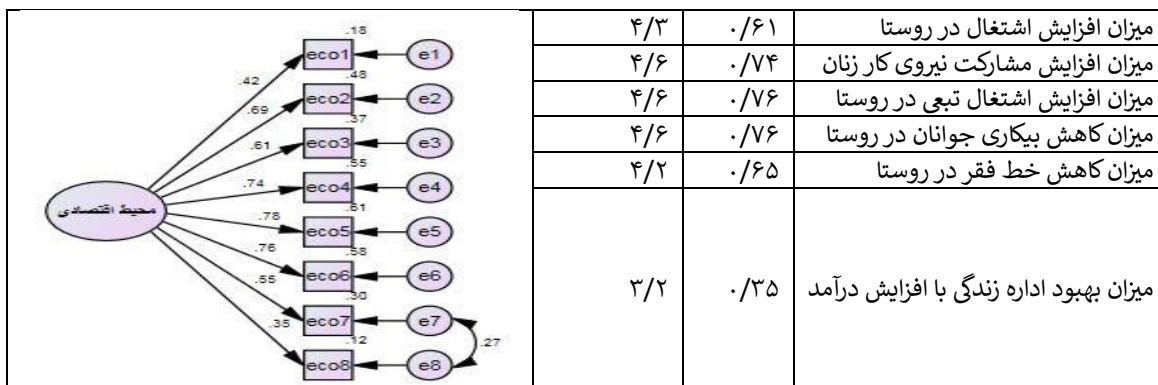
در تحلیل عاملی مرتبه اول رابطه بین سؤالات و ابعاد مربوط به مؤلفه محیط سرمایه‌گذاری مورد بررسی قرار گرفته است. بارهای عاملی بزرگ‌تر از ۰/۴ مورد تأیید است. البته برای از دست ندادن اطلاعات مربوط به یک پرسش که از اهمیت بالایی در خصوص تأمین اعتبارات خرد برخوردار بود، بارهای عاملی کمتر نیز در برخی مواقع حفظ شده است. همان‌طور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌کنید بار عاملی همه سؤالات مرتبط با مؤلفه محیط سرمایه‌گذاری بالاتر از ۰/۴ می‌باشد. پس می‌توان نتیجه گرفت که این مفاهیم به خوبی سنجیده شده است. همچنین به منظور بررسی نیکویی برازش مدل در این پژوهش از شاخص‌های مختلفی استفاده شده است که پس از بررسی بارهای عاملی همه مؤلفه‌ها در جدول شماره ۶ آورده شده است.

در تحلیل عاملی مرتبه اول رابطه بین سؤالات و ابعاد مربوط به مؤلفه کیفیت اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته است. بارهای عاملی بزرگ‌تر از ۰/۴ مورد تأیید است. همان‌طور که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌کنید بار عاملی همه سؤالات مرتبط با مؤلفه کیفیت اقتصادی بالاتر از ۰/۴ می‌باشد. البته برای از دست ندادن اطلاعات مربوط به یک پرسش "میزان بهبود اداره زندگی با افزایش درآمد" که از اهمیت بالایی در خصوص اثرات تأمین اعتبارات خرد برخوردار بود، بار عاملی ۰/۳۵ برای آن گویه پذیرفته شده است. پس می‌توان نتیجه گرفت که مفاهیم مربوط به این شاخص رفاه اقتصادی به خوبی سنجیده شده است.

جدول شماره ۲- مقادیر برآورده شده بارهای عاملی خرده مقیاس محیط اقتصادی

گویه	بار عاملی	نسبت بحرانی
میزان افزایش تولید در طرح‌ها	۰/۴۲	-
میزان افزایش بهره‌وری نیروی کار	۰/۶۹	۴/۵

¹ First order confirmatory factor analysis

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

در تحلیل عاملی مرتبه اول رابطه بین سؤالات و ابعاد مربوط به مؤلفه سرمایه اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است. بارهای عاملی بزرگ‌تر از ۰/۴ مورد تأیید است. همان‌طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌کنید بار عاملی همه سؤالات مرتبط با مؤلفه سرمایه اجتماعی بالاتر از ۰/۴ می‌باشد. در میان گویه‌ها، گویه "میزان کمک به خانواده‌های دیگر" با بار عاملی ۰/۸۰ بیشترین بخش توضیح دهنده مؤلفه سرمایه اجتماعی را بر عهده دارد. پس می‌توان نتیجه گرفت که این مفاهیم به خوبی سنجیده شده است.

جدول شماره ۳- مقادیر برآورده شده بارهای عاملی خرده مقیاس سرمایه اجتماعی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

در تحلیل عاملی مرتبه اول رابطه بین سؤالات و ابعاد مربوط به مؤلفه سلامت مورد بررسی قرار گرفته است. بارهای عاملی بزرگ‌تر از ۰/۴ مورد تأیید است. در میان گویه‌ها، گویه "میزان جلوگیری از افسردگی" با بار عاملی ۰/۹۱ و گویه "میزان افزایش امید به زندگی" و گویه "میزان احساس سلامت روحی و روانی" با بار عاملی ۰/۸۷ بیشترین بخش توضیح دهنده مؤلفه سرمایه اجتماعی را بر عهده دارند. همان‌طور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌کنید بار عاملی همه سؤالات مرتبط با مؤلفه محیط سرمایه‌گذاری بالاتر از ۰/۴ می‌باشد. پس می‌توان نتیجه گرفت که این مفاهیم به خوبی سنجیده شده است.

جدول شماره ۴- مقادیر برآورده شده بارهای عاملی خرده مقیاس سلامت

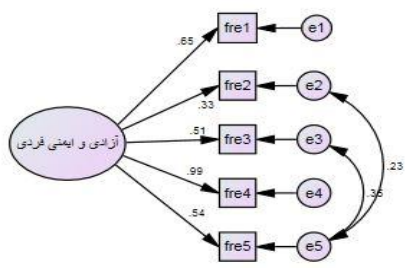

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

در تحلیل عاملی مرتبه اول رابطه بین سؤالات و ابعاد مربوط به مؤلفه آزادی و ایمنی فردی مورد بررسی قرار گرفته است. بارهای عاملی بزرگ‌تر از ۰/۴ مورد تأیید است و تنها گویه "میزان عدم تفاوت مرد یا زن بودن متقاضی" با بار عاملی ۰/۳۳ برای از دست ندادن اطلاعات حفظ شده است. همان‌طور که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌کنید بار عاملی همه سؤالات مرتبط با مؤلفه آزادی و ایمنی فردی بالاتر از ۰/۴ می‌باشد که نشان از سنجش خوب مفاهیم است.

جدول شماره ۵- مقادیر برآورده شده بارهای عاملی خرده مقیاس آزادی و ایمنی فردی

گویه	بار عاملی	نسبت بحرانی
میزان رسیدگی به شکایت و پرونده‌های حقوقی در صورت وجود	۰/۸۵	-
میزان عدم تفاوت مرد یا زن بودن متقاضی	۰/۳۳	۳/۵
میزان کنترل خشونت و درگیری به دلیل ایجاد اشتغال	۰/۵۱	۳/۶
میزان ترغیب بزرگان به حل و فصل اختلافات	۰/۹۹	۴/۰
میزان کاهش سختگیری و افزایش سلامت جسمی زنان	۰/۵۴	۳/۴

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

پس از بررسی بارهای عاملی گویه‌های مربوط به تک‌تک مؤلفه‌ها، به بررسی نیکویی برازش مؤلفه‌ها در یک جدول پرداخته می‌شود. شاخص‌های برازش به‌طور کلی در سه گروه شاخص‌های برازش مطلق^۱، شاخص‌های برازش تطبیقی^۲ و شاخص‌های برازش مقتصد^۳ تقسیم می‌شود (عبداللهی و طاهری، ۱۳۹۸). از آنجا که در بین متخصصان مدل‌یابی معادله‌های ساختاری، توافق عمومی و کلی در ارتباط با اینکه کدامیک از شاخص‌های برازندگی برآورد بهتری از مدل را فراهم می‌کند، وجود ندارد، پیشنهاد می‌شود ترکیبی از سه تا چهار شاخص گزارش شود (Kline، ۲۰۰۵).

در مجموع، در این پژوهش هم از چهار شاخص استفاده شده است که مقدار چهار شاخص GFI، IFI، NFI و CFI بین صفر و یک قرار دارد که هر چه این مقدار به عدد یک نزدیک‌تر باشد، کارایی مدل بیشتر خواهد بود. شاخص دیگر RMSEA است که هر چقدر کوچک‌تر از یک ۰/۱ باشد، مدل کارتر خواهد بود (بهاروند و همکاران، ۱۳۹۷). با توجه به این نکات، به نتایج شاخص‌های برازش کلی تحلیل عاملی تأییدی مرحله اول تک‌تک مؤلفه‌ها پرداخته می‌شود (جدول، ۶).

جدول شماره ۶- شاخص‌های برازش مدل مؤلفه‌های رفاه اجتماعی

مؤلفه	df	Chi-Square	CMIN/DF	CFI	IFI	RMSEA
محیط سرمایه‌گذاری	۱۲	۲۰/۱	۱/۷	۰/۹۶	۰/۹۶	۰/۰۷
محیط اقتصادی	۱۹	۳۸/۲	۲/۰۱	۰/۹۴	۰/۹۰	۰/۰۸
سرمایه اجتماعی	۵	۵/۶	۱/۱	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۳
سلامت	۴	۷/۶	۱/۹۱	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۸
آزادی و ایمنی فردی	۳	۱/۲	۰/۴	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

همان‌طور که در جدول شماره ۶ مشاهده می‌شود شاخص‌های دو هنجار شده^۴ برای همه مؤلفه‌ها کمتر از مقدار ۳ است و همچنین مقادیر بالای ۰/۹۵ برای همه مؤلفه‌های در دو CFI و IFI نشان از برازش خیلی خوب مدل برای تک‌تک مؤلفه‌ها دارد. البته مقادیر پایین ۰/۰۸ شاخص RMSEA برازش خیلی خوب مدل را تأیید می‌کند.

۴٫۱ دیدگاه کلی پاسخگویان نسبت به ابعاد مختلف مؤلفه‌های رفاه اجتماعی متأثر از اعتبارات خرد مانند محیط سرمایه‌گذاری، کیفیت اقتصادی، سرمایه اجتماعی، سلامت و آزادی و ایمنی فردی

در ابتدا زیرشاخص‌های رفاه اجتماعی بر اساس میانگین نمرات پاسخگویی محاسبه و برای رتبه‌بندی به لحاظ آماری مورد استفاده قرار گرفت. همان‌طور که در جدول شماره ۷ مشاهده می‌شود، کیفیت اقتصادی شاخصی بوده است که پاسخ‌دهندگان بیشتری رضایت را از آن داشته‌اند و شاخص سلامت شاخصی است که رضایت پاسخ‌دهندگان از آن در رتبه آخر قرار دارد. البته تأکید می‌گردد که همه مؤلفه‌ها به لحاظ میانگین پاسخ‌دهندگان از رتبه خوبی برخوردار هستند و بیشتر از عدد ۳ می‌باشند. نکته قابل تأمل دیگر، رضایت بیشتر پاسخ‌دهندگان از افزایش سرمایه اجتماعی ناشی از ایجاد طرح‌های اشتغال‌زایی بنیاد برکت می‌باشد. در ادامه گویه‌های هر مؤلفه به صورت جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

^۱ Absolute Fit Index

^۲ Comparative Fit Index

^۳ Parsimonious Fit Index

^۴ CMIN/DF

جدول شماره ۷- وضعیت میانگین گویه مؤلفه‌های رفاه اجتماعی (n=۳۸۱)

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	مؤلفه
۱	۰/۱۷	۰/۶۱	۳/۶۹	کیفیت اقتصادی
۲	۰/۱۷	۰/۶۲	۳/۶۷	سرمایه اجتماعی
۳	۰/۲۱	۰/۷۲	۳/۴۱	محیط سرمایه‌گذاری
۴	۰/۲۴	۰/۸۸	۳/۷۱	آزادی و امنیت فردی
۵	۰/۲۶	۰/۹۴	۳/۶۴	سلامت

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

۴,۲ دیدگاه کلی پاسخگویان نسبت به گویه‌های مؤلفه رفاه اجتماعی:

بررسی گویه‌های مرتبط با محیط سرمایه‌گذاری حاکی از آن است که "میزان توجه به عدم شکل‌گیری انحصار در طرح‌ها" با میانگین ۳/۴۸ و ضریب تغییرات ۰/۱۹ در رتبه اول قرار داد. نکته قابل تأمل دیگر در حوزه محیط سرمایه‌گذاری، بالا بودن میانگین گویه "میزان جلوگیری از بروکراسی اضافی در دریافت تسهیلات" است که این موضوع نشان از رضایت نسبی پاسخ‌دهندگان از کاهش بروکراسی در دریافت تسهیلات بنیاد برکت است.

بررسی گویه‌های کیفیت اقتصادی حکایت از آن دارد که بنیاد برکت به هدف خود یعنی اشتغال‌زایی در مناطق محروم روستایی و کسب رضایت از متقاضیان در سطح بالایی دست یافته است و رتبه دوم را در اختیار دارد. البته در راستای افزایش اشتغال‌زایی و استفاده از نیروی کار زنان، سعی در افزایش اشتغال زنان و کاهش بیکاری آنها را در اولویت خود قرار داده است لذا گویه "میزان افزایش مشارکت نیروی کار زنان" رتبه اول را کسب کرده است. تأکید می‌شود که گویه "میزان افزایش بهره‌وری نیروی کار" در رتبه ۷ سطح مؤلفه کیفیت اقتصادی قرار دارند که نشان دهنده کاهش رضایت پاسخ‌دهندگان از بهره‌وری نیروی کار در رسته‌های مختلف طرح‌های اشتغال‌زایی داشته است.

درخصوص گویه‌های سرمایه اجتماعی تأکید می‌شود که گویه "میزان خوشحالی و شادی خانواده برای ایجاد طرح اشتغال‌زایی" در رتبه چهار قرار دارد ولی به لحاظ میانگین از امتیاز خوبی برخوردار است که نشان دهنده ایجاد شادی و کامیابی اکثر خانواده‌ها از دست‌یابی یکی از اعضای خانواده به شغل حکایت دارد. از سوی دیگر، بررسی گویه‌های سلامت حاکی از آن است که میانگین همه گویه‌ها به خصوص "میزان جلوگیری از عوامل پرخطر مانند خودکشی" و "میزان افزایش امید به زندگی" در رتبه اول و دوم قرار دارد. نسبتاً بالا بودن میانگین پاسخ‌دهندگان به گویه‌های سلامت و نوع گویه‌های سلامت حکایت از آن دارد که اشتغال‌زایی برای متقاضیان سلامت روحی بالایی را به ارمغان آورده و در کنار کاهش میزان افسردگی، امید به زندگی را در آنها افزایش داده است.

بررسی گویه‌های آزادی و ایمنی فردی حاکی از آن است که بر اساس ضریب تغییرات گویه‌های "میزان کاهش سختگیری و افزایش سلامت جسمی زنان" و "میزان کنترل خشونت و درگیری به دلیل ایجاد اشتغال" به ترتیب در رده اول و دوم قرار دارند. البته میانگین بالاتر از ۴ گویه "میزان کنترل خشونت و درگیری به دلیل ایجاد اشتغال" نشان دهنده نظر مثبت و نسبتاً بالای کنترل خشونت ناشی از اشتغال به کار در میان متقاضیان است (جدول ۸).

جدول شماره ۸- رتبه‌بندی گویه‌های مؤلفه رفاه اجتماعی (n=۳۸۱)

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه	مؤلفه
۱	۰/۱۹	۰/۶۶	۳/۴۸	میزان توجه به عدم شکل‌گیری انحصار در طرح‌ها	محیط سرمایه‌گذاری
۲	۰/۲۶	۰/۸۵	۳/۲۲	میزان توجه سازگاری طرح‌ها با حفظ محیط‌زیست	
۳	۰/۲۷	۱/۰۱	۳/۶۹	میزان دسترسی به اطلاعات تسهیلات	
۴	۰/۲۸	۰/۹۸	۳/۵۱	میزان جلوگیری از بروکراسی اضافی در دریافت تسهیلات	
۵	۰/۳۰	۱/۰۳	۳/۴۶	میزان راحتی دسترسی به اعتبارات	
۶	۰/۳۲	۱/۰۷	۳/۳۸	میزان حمایت از طرح‌های کارگاهی	

۷	۰/۴۱	۱/۲۹	۳/۱۶	میزان راحتی دسترسی به بانک‌های طرف قرارداد بنیاد	کیفیت اقتصادی
۱	۰/۱۶	۰/۶۸	۴/۱۲	میزان افزایش مشارکت نیروی کار زنان	
۲	۰/۱۸	۰/۷۴	۴/۱۸	میزان افزایش اشتغال در روستا	
۳	۰/۱۸	۰/۵۶	۳/۱۴	میزان بهبود اداره زندگی با افزایش درآمد	
۴	۰/۱۹	۰/۷۵	۴/۰۳	میزان افزایش اشتغال تبعی در روستا	
۵	۰/۱۹	۰/۷۲	۳/۸۹	میزان کاهش بیکاری جوانان در روستا	
۶	۰/۲۱	۰/۷۱	۳/۴۰	میزان افزایش تولید در طرح‌ها	
۷	۰/۲۹	۱/۰۵	۳/۵۵	میزان افزایش بهره‌وری نیروی کار	
۸	۰/۳۵	۱/۱۲	۳/۱۸	میزان کاهش خط فقر در روستا	سرمایه اجتماعی
۱	۰/۱۹	۰/۷۷	۳/۹۳	میزان فرصت ایجاد ارتباط با دیگران	
۲	۰/۲۰	۰/۷۶	۳/۸۱	میزان کمک به خانواده‌های دیگر	
۳	۰/۲۰	۰/۷۵	۳/۷۰	میزان افزایش اعتماد بین یکدیگر	
۴	۰/۲۳	۰/۸۵	۳/۷۲	میزان خوشحالی و شادی خانواده برای ایجاد طرح اشتغال‌زایی	
۵	۰/۲۷	۰/۹۹	۳/۷۲	میزان اطمینان به تسهیلات‌گران در فرایند تشکیل پرونده	
۶	۰/۲۸	۰/۸۷	۳/۱۲	میزان کمک به خانواده و دوستان با افزایش درآمد	
۱	۰/۲۸	۱/۰۹	۳/۸۶	میزان جلوگیری از عوامل پرخطر مانند خودکشی	
۲	۰/۲۸	۱/۰۶	۳/۸۳	میزان افزایش امید به زندگی	
۳	۰/۲۸	۰/۹۹	۳/۵۷	میزان احساس سلامت روحی و روانی	
۴	۰/۲۹	۱/۰۳	۳/۵۹	میزان جلوگیری از افسردگی	
۵	۰/۳۷	۱/۲۴	۳/۳۳	میزان جلوگیری از مصرف مواد مخدر	آزادی و ایمنی فردی
۱	۰/۲۶	۰/۹۵	۳/۷۴	میزان ترغیب بزرگان به حل و فصل اختلافات	
۲	۰/۲۷	۰/۰۲	۳/۸۴	میزان کاهش سختگیری و افزایش سلامت جسمی زنان	
۳	۰/۲۸	۱/۰۵	۳/۸۲	میزان کنترل خشونت و درگیری به دلیل ایجاد اشتغال	
۴	۰/۳۱	۱/۱۳	۳/۶۹	میزان عدم تفاوت مرد یا زن بودن متقاضی	
۵	۰/۳۷	۱/۲۷	۳/۴۶	میزان رسیدگی به شکایت و پرونده‌های حقوقی در صورت وجود	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

پس از بررسی دیدگاه پاسخ‌دهندگان نسبت به گویه‌ها، اثرگذاری هر یک از مؤلفه‌ها از طریق آزمون تی مورد بررسی قرار می‌گیرد. با توجه به طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای در این پژوهش، ارزش عدد مقایسه ۳ انتخاب شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود هر ۵ مؤلفه رفاه اجتماعی در سطح اطمینان ۹۹ درصد با توجه به مقدار درجه آزادی و مقادیر پایین و بالای بازه درجه اطمینان که در همه موارد مثبت است، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که تخصیص اعتبارات خرد در مدل‌های اشتغال‌زایی بنیاد برکت بر هر یک از مؤلفه‌های شاخص رفاه اجتماعی یعنی محیط سرمایه‌گذاری، کیفیت اقتصادی، سرمایه اجتماعی، سلامت و آزادی و ایمنی فردی اثر مثبت داشته است (جدول ۹).

جدول شماره ۹- نتایج بررسی مؤلفه‌های رفاه اجتماعی توسط آزمون تی

Test Value = 3					مؤلفه	
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df		t
Upper	Lower					
۰/۵۴	۰/۲۹	۰/۴۱	۰/۰۰۰	۱۳۷	۶/۶۹	محیط سرمایه‌گذاری
۰/۷۹	۰/۵۸	۰/۶۹	۰/۰۰۰	۱۳۷	۱۳/۲۶	کیفیت اقتصادی
۰/۷۷	۰/۵۶	۰/۶۷	۰/۰۰۰	۱۳۷	۱۲/۷۰	سرمایه اجتماعی
۰/۸۰	۰/۴۸	۰/۶۴	۰/۰۰۰	۱۳۷	۷/۹۶	سلامت
۰/۸۶	۰/۵۶	۰/۷۱	۰/۰۰۰	۱۳۷	۹/۴۳	آزادی و ایمنی فردی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

زمانی که یک سازه بزرگ خود از چند متغیر پنهان تشکیل شده باشد، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم استفاده می‌شود. در تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم رابطه متغیرهای پنهان با سازه اصلی بررسی می‌شود. همان‌طور که در شکل شماره ۱ مشاهده می‌کنید نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم متغیر رفاه اجتماعی نشان می‌دهد که مدل اندازه‌گیری آن مناسب و کلیه اعداد و پارامترهای مدل معنادار است. شاخص‌های اندازه‌گیری که نشانگر مناسب بودن مدل اندازه‌گیری عوامل ساختاری فرایندی است.

نتایج مدل تحلیل عاملی مرتبه دوم، حکایت از آن دارد تمام مقادیر بار عاملی از مقدار بالایی برخوردار هستند که کمترین مقدار آن ۰/۶۳ و مربوط به مؤلفه محیط سرمایه‌گذاری است. از آنجا که بار عاملی مقدار عددی است که میزان شدت رابطه میان یک متغیر پنهان و متغیر آشکار مربوطه را طی فرایند تحلیل مسیر مشخص می‌کند. لذا هر چه مقدار بار عاملی یک شاخص در یک رابطه سازه مشخص بیشتر و نزدیک به یک باشد، آن شاخص سهم بیشتری در تبیین آن سازه بر عهده دارد.

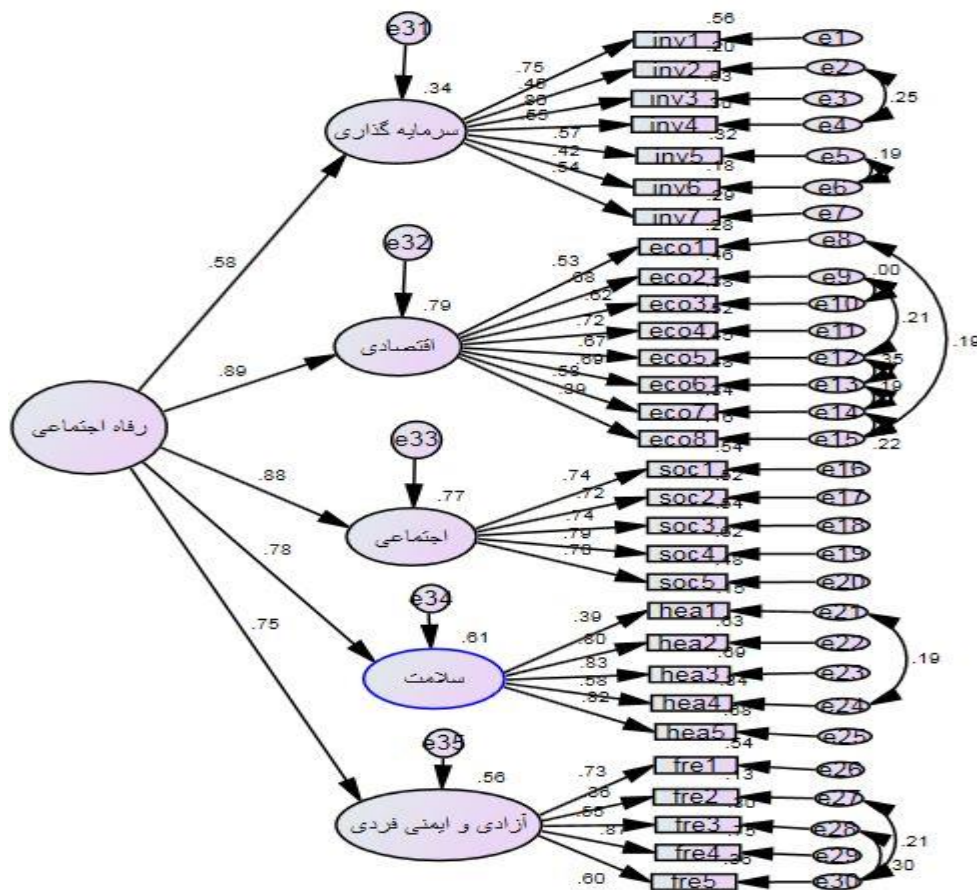
با وجود این، سرمایه اجتماعی با بار عاملی ۰/۸۹ و کیفیت اقتصادی با بار عاملی ۰/۸۷ بیشترین مؤلفه در تبیین رفاه اجتماعی به شمار می‌آیند. البته لازم به ذکر است بار عاملی مؤلفه‌های دیگر نیز از مقادیر بالایی مانند بار عاملی ۰/۸۰ سلامت، ۰/۷۴ آزادی و ایمنی فردی و ۰/۶۳ محیط سرمایه‌گذاری برخوردار هستند. در جدول شماره ۱۰، مقدار شاخص‌های مربوط به نیکویی برازش تحلیل عاملی مرتبه دوم آورده شده است.

همان‌طور که در جدول شماره ۱۰ مشاهده می‌شود، شاخص‌های برازش مدل در محدوده برازش خوب مدل قرار دارند. برای مثال، شاخص کای دو هنجار شده که یکی از شاخص‌های پرکاربرد در مدل‌سازی معادلات ساختاری است که مقادیر بهینه آن را برای برازش مدل خوب کمتر از ۳ عنوان می‌کنند، از مقدار ۳/۸۰ برخوردار است.

جدول شماره ۱۰- شاخص‌های برازش مدل مؤلفه‌های رفاه اجتماعی

RMSEA	IFI	GFI	CFI	CMIN/DF	Chi-Square	df	مؤلفه
کمتر از ۰/۰۸	بیشتر از ۰/۹	بیشتر از ۰/۹	بیشتر از ۰/۹	کمتر از ۳	-	-	مقادیر قابل قبول
۰/۰۷	۰/۹	۰/۸۶	۰/۹	۱/۷۰	۶۶۰	۳۸۹	رفاه اجتماعی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

نمودار شماره ۱- تحلیل عاملی مرتبه دوم

۵ جمع بندی و نتیجه گیری

موضوع اشتغال از بُعد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بسیار حائز اهمیت است. این موضوع تا جایی اهمیت دارد که همه دولت‌ها در دنیا، بهبود وضعیت اشتغال را جزو اولویت کاری خود معرفی می‌کنند. با توجه به ابعاد اهمیت اشتغال، هدف از پژوهش حاضر، بررسی تأثیر اعتبارات خرد بنیاد برکت بر رفاه اجتماعی در مناطق روستایی کشور بوده است. در این چارچوب، تلاش شد تا با انتخاب نمونه آماری مناسب از متقاضیان طرح‌های اشتغال‌زایی در مناطق روستایی، امکان اعتباریابی دقیق مقیاس فراهم شود.

مقیاس حاضر بر مبنای یافته‌های تجربی و رویکردهای نظری موجود در زمینه اعتبارات خرد با الگوگیری از شاخص‌های لگاتوم ساخته شد. اعتبار محتوایی و صوری مقیاس توسط متخصصان اساتید دانشگاه، مدیران، کارشناسان و مجری طرح‌های اشتغال‌زایی مورد تأیید قرار گرفت. همچنین یافته‌های پژوهش در زمینه بررسی روایی سازه مقیاس، با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم، همبستگی بالایی را بین متغیرهای پنهان نشان داد. نتایج پژوهش حکایت از آن دارد که اعتبارات خرد آثار مثبتی بر رفاه اجتماعی به صورت کلی و بر هر یک از مؤلفه‌های آن مانند محیط سرمایه‌گذاری، کیفیت اقتصادی، سرمایه اجتماعی، سلامت و آزادی و ایمنی فردی به صورت مستقیم داشته است.

از سوی دیگر، بررسی آمار میانگین گویه‌ها نشان از نظرات مثبت پاسخ‌دهندگان به گویه‌هایی است که با رویکرد اثرات مؤثر تعریف شده بودند. بررسی متغیرها به صورت جداگانه نشان می‌دهد که کیفیت اقتصادی با بالاترین میانگین پاسخ‌های دریافتی در رتبه اول قرار دارد. در خصوص مؤلفه کیفیت اقتصادی، بالا بودن میانگین پاسخگویی به گویه میزان افزایش اشتغال در روستا حکایت از آن دارد که بنیاد برکت به هدف خود یعنی اشتغال‌زایی و کسب رضایت از متقاضیان در سطح بالایی دست یافته است و بهبود این شاخص نیز منجر به افزایش رفاه اجتماعی از طریق افزایش رشد اقتصادی خواهد شد.

بررسی مؤلفه‌های محیط سرمایه‌گذاری نشان می‌دهد که میزان دسترسی به اطلاعات تسهیلات با بالاترین میانگین در رتبه اول قرارداد. همچنین در حوزه محیط سرمایه‌گذاری، بالا بودن میانگین گویه "میزان جلوگیری از بروکراسی اضافی در دریافت تسهیلات" نشان از

رضایت بیشتر پاسخ‌دهندگان از کاهش بروکراسی در دریافت تسهیلات دارد. بررسی گویه‌های مؤلفه سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد که گویه میزان فرصت ایجاد ارتباط با دیگران در رتبه اول قرار دارد.

در حوزه سلامت، گویه میزان جلوگیری از عوامل پرخطر مانند خودکشی بالاترین میانگین را کسب کرده است و این موضوع بر این نکته تأکید دارد که اشتغال‌زایی برای متقاضیان سلامت روحی بالایی را به ارمغان آورده و در کنار کاهش میزان افسردگی، امید به زندگی را در آنها افزایش داده است. گویه "میزان کاهش سختگیری و افزایش سلامت جسمی زنان" در گویه‌های شاخص آزادی و ایمنی فردی در رتبه اول قرار دارد. البته بالا بودن میانگین گویه "میزان کنترل خشونت و درگیری به دلیل ایجاد اشتغال" در این مؤلفه نشان دهنده نظر مثبت و نسبتاً بالای کنترل خشونت ناشی از اشتغال به کار در میان متقاضیان است.

البته نکته قابل تأمل این است که مراجعه به پژوهش‌های پیشین که در مرور بر ادبیات به آنها اشاره شد، نشان می‌دهد که پژوهش‌های صورت گرفته عمدتاً به اثرات اعتبارات خرد بر متغیرهای مختلف رفاهی یا تنها اقتصادی مانند تأثیر آن بر فقر، مصرف، نابرابری درآمدی، درآمد، توانمندسازی اقتصادی، ابعاد توانمندسازی و غیره اشاره دارد. برای مثال، پژوهشی در پیشینه پژوهش تنها به بررسی هزینه‌های غذا، دسترسی به خدمات بهداشتی، آموزش برای کودکان و بهبود ترتیبات زندگی خانوار پرداخته است و یا در پژوهش دیگر، اثرات اعتبارات خرد را کل هزینه‌های سرانه و هزینه‌های آموزشی به ازای هر دانش‌آموز مورد بررسی قرار داده‌اند.

در این مطالعات، تنها پژوهش داخلی ابعاد مختلف را مورد بررسی قرار داده است که این مطالعه هم از مدل‌سازی معادلات ساختاری بهره‌نموده است. این در حالی است که نتایج این پژوهش علاوه بر ابعاد اجتماعی رفاه به ابعاد اقتصادی آن نیز تأکید داشته است و از مدل‌سازی معادلات ساختاری در برآورد مدل استفاده کرده است که کمتر این موضوع در تحقیقات گذشته به چشم می‌خورد. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش، توصیه می‌شود در جهت بهبود طرح‌های اشتغال‌زایی اجتماع‌محور بنیاد برکت مواردی مانند افزایش بهره‌وری نیروی کار با آموزش بهتر نیروی کار، افزایش میزان درآمد از طریق افزایش اعتبار در برخی طرح‌های اشتغال‌زایی برای اقتصادی کردن مقیاس طرح، کمک به بازاریابی بیشتر محصولات و... در دستور کار قرار گیرد.

References

- Abdullahi, A., & Taheri, A. (2019). Structural equation modeling using Amos software. Tehran: University Jihad, (in Farsi).
- Agbola, W. Frank, A. A. & Mahmood, A., (2017). Does microfinance reduce poverty? New evidence from Northeastern Mindanao, the Philippines. *Journal of Rural Studies* 50 (2017) Pp: 159-171.
- Ahmadi, N. (2009). Introduction and critique of Delphi method. *Social Science Book Monthly*, Year 13, Issue 22, (in Farsi).
- Ahmadi, F. Nasiriani, Kh. & Abazari. P. (2008). Delphi technique, a tool in research. *Iranian Journal of Medical Education*, Spring and Summer 2008, pp: 175-185, (in Farsi).
- Ahmadian, M. (2015). Small and Medium Enterprise Financing Pattern 7. Microfinance, Global experience and the situation in Iran. Report of the Parliamentary Research Center, serial number 15188, (in Farsi).
- Baharvand, F., Goran, M., & Yaghoubi. N. (2018). Modeling the structural equations of the relationship between emotional intelligence and organizational citizenship behavior." *Public Management Research*, Year 11, Summer 1397, No. 40, (in Farsi).
- Barakat Foundation Research and Development Committee. (2019). Executive regulations of the Barakat Employment Support Investment project. Tehran: Tarhan Publications, (in Farsi).
- Beatriz, A. d., & Murdoch. J. (2005). Microfinance economics. Translation: Motusali, Mahmoud. Tehran: Monetary and Banking Research Institute, (in Farsi).
- Boudour, B. (2019). Microfinance and The Improvement of Social Welfare of Beneficiary Households: Evidence from Tunisia. *Journal of Economics and Related Studies*, Vol 1. Issue 3.
- Faqiri, M., Zarafshani, K., & Ali Beigi. A. (2014). Study of the effect of microcredit fund on empowerment of rural women in Kermanshah province. *Rural and Development Quarterly*, Volume 17, Number 3, pp: 1-22, (in Farsi).

- Hassanzadeh, A., Azuji, Aladdin., & Qavidel. Saleh. (2006). Study of the effects of microcredit in reducing poverty and income inequality. *Islamic Economics Quarterly*, Year 6, Spring 2006, No. 21, pp: 69-45, (in Farsi).
- Hassanzadeh, A., & Ghavidel. S. (2005). Challenges of Rural Microfinance in Iran". *Agricultural Economics and Development Quarterly*, Year 13, Issue 49, (in Farsi).
- Hoai, A. D. & Hong, S. N., (2014). Effects of Microfinance on Poverty Reduction In Vietnam: A Pseudo-Panel Data Analysis. *Journal of Accounting, Finance and Economics*, Vol. 4. No. 2, December 2014. Pp: 58 – 67.
- Kafashi, Majid. (2014). Structural Equation Model of Lifestyle Components Affecting Social Identity. *Iranian Social Development Studies Quarterly*. Volume 6, Number 3, Summer 2014, pp: 105-120, (in Farsi).
- Kline, R.B., (2005) .Principles and Practice of Structural Equation Modeling. Guilford Press, New York.
- Mohammadi, Y., Avatefi akmal, F., & Zamiri Arasteh. M. (2018). Effects of Microfinance and Empowerment of Rural Women in Kermanshah and Hamedan Provinces. *Quarterly Journal of Space Economics and Rural Development*, Seventh Year, Fourth Issue (26th consecutive), Winter 1397, pp: 188-169, (in Farsi).
- Mohammadi Yeganeh, B., Cheraghi, M., & Ahmadi. K. (2014). Study of the effects of microcredit on the economic empowerment of rural poor Case study: Ghani Bigloo village, Zanjan city. *Geography and Development*, No. 35, Summer 2014, pp. 247-233.
- Mohamed, H.A. and Al-Shaigi, R.S.M. (2017), “The role of microfinance in reducing poverty rate in Sudan”, (A Case Study of Saving & Social Development Bank). *International Journal of Science, Environment and Technology*, Vol. 6, No 2, 2017, 1460 – 1475.
- Morduch, J. & Haley, B., (2002). “Analysis of the effects of microfinance on poverty reduction”. NYU Wagner working paper.
- Raghfar, H., Babapour, M., & Yazdanpanah. M. (2015). Study of the relationship between economic growth and poverty and inequality in Iran during the first to fourth development programs. *Iranian Journal of Applied Economic Studies*, Fourth Year, Issue 16, Winter 2015, pp: 59-79, (in Farsi).
- Shahidi Nasab, Mu. (2014). Pathology of Microfinance in Iranian Banks: Lessons for Designing an Islamic Microfinance System. *Bi-Quarterly Journal of Iranian Economic Research*, Eleventh Year, No. 21, (in Farsi).
- Statistics Center of Iran, Abstract of the results of the labor force survey plan in 2018, (in Farsi).
- Tasan, M., Piraei, Kh., Nonejad, M., & Abdshahi. A. (2021). The effect of macroeconomic variables on growth in favor of the poor in Iran. *Iranian Journal of Applied Economic Studies*, Year 9, Issue 33, Spring 1399, pp: 227-251, (in Farsi).
- Vu, H. T. & Daisaku, G., (2020). Does Microfinance Improve the Household Welfare of Ethnic Minorities? Evidence from Bac Kan Province, Vietnam. *Progress in Development Studies* 20, 1 (2020) pp. 65–83.
- www.prosperity.com. The Legatum Prosperity Index. (2020).